San Ġorġ fil-Letteratura Maltija (4)

Paul George Pisani

Ir-raba' parti ta' dan l-istudju dwar San Ġorġ fil-Letteratura Maltija ser niddedikawh lill-poeta, kittieb u patrijott Ġuże` Muscat Azzopardi.

Il-Kittieb

Ġuże` Muscat Azzopardi twieled Ħal Qormi fl-1 ta' Settembru 1853. Missieru kien Franġisk Muscat u ommu kienet Ġenerosa mwielda Azzopardi. Huwa studja fis-Seminarju ta' Malta u fl-Universita` ta' Malta fejn iggradwa bħala Prokuratur Legali. Minbarra l-professjoni tiegħu, Muscat Azzopardi ddedika ħafna ħin għall-politika. Fl-1919 kien elett membru ta' l-Assemblea Leġislattiva bħala rappreżentant ta' l-istampa u tal-*Comitato Patriottico*. Kien magħżul membru tal-kumitat li ħejja l-Kostituzzjoni ta' Malta promulgata fl-1921. Fil-Parlament dejjem iġġieled sabiex il-Malti jkun rikonoxxut bħala l-lingwa uffiċċjali.

Il-Lingwa Maltija kienet il-mimmi t'għajnejh. Huwa kien ko-fundatur u President għal għomru ta' l-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti, illum magħrufa bħala l-Akkademja tal-Malti. Huwa magħruf bħala 'Missier il-Letteratura Maltija' minħabba l-kontribut kbir tiegħu għall-għarfien u t-tixrid tat-tagħlim tagħha. Muscat Azzopardi kien pijunier fil-qasam ġurnalistiku. Kien editur ta' diversi ġurnali u perjodiċi, fosthom *In-Naħla Maltija* (1877), *Id-Dawl* (1892), *Is-Salib* (1901), u *Il-Ħabib* (1912).

Ġuże` Muscat Azzopardi (1853-1927)

Fil-qasam letterarju, Muscat Azzopardi kiteb kemm proża u kemm poeżija, iżda l-iktar li jibqa' magħruf għalihom, huma r-rumanzi storiċi-popolari u r-rumanzi storiċi-sagri li kiteb. Bosta minnhom, bħal *Mattew Callus* (1878) u *Toni Bajada* (1878), huma meqjusa bħala klassiċi tal-letteratura tagħna. Muscat Azzopardi qaleb ukoll uħud mill-Kotba Mqaddsa u kotba għall-użu liturġiku bil-Malti.

Muscat Azzopardi kien miżżewweġ lil Antonia mwielda Fenech u kellu sebat itfal. Tnejn minnhom, Ivo (1893 - 1965) u Ġino (1899 - 1982) huma wkoll awturi stabbiliti ta' lsienna. Ġuże` Muscat Azzopardi miet il-Belt Valletta fl-4 t'Awwissu 1927.

V. Gonzi, *San Ġorġ Qaddis Awżiljarju*, ex voto, Santwarju tal-Madonna tal-Mellieħa, 1847

Poeta Mirakolat minn San Ġorġ

Bosta mill-kitbiet ta' Muscat Azzopardi jixhdu l-imħabba li kellu lejn il-patrun tal-belt li ratu jitwieled. Għalkemm għex għal bosta snin il-Belt Valletta, huwa baqa' jgħodd ruħu bħala Qormi sa l-aħħar. Bħala Qormi ma setgħetx tonqos fih l-imħabba lejn San Ġorġ. San Ġorġ huwa meqjus bħala wieħed mill-qaddisin hekk imsejħa 'awżiljarji', jiġifieri qaddisin li lejhom jirrikorru l-insara sabiex jitolbuhom jinterċedu għalihom quddiem Alla meta jkollhom bżonn xi grazzja speċjali. Muscat Azzopardi stess jistqarr li huwa ġie mirakolat minn San Ġorġ fl-1885.

Il-bijografu tiegħu, Ġuże` Cassar Pullicino, isemmi ittra ta' Muscat Azzopardi li dehret f'*Il-Ħabbar Malti* f'Diċembru ta'

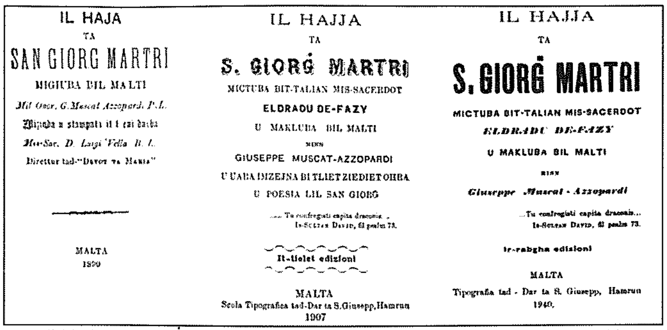
IL HAJA
TA
SAN GIORG MARTRI
MIGIUBA BIL MALTI
Mil Ossr. G. Muscat Azzopardi P.L.
Mitieda u stampata il 2 tal darba
Mon-Sac. D. Luigi Vella B. L.
Direttur tad-"Devot ta Maria"

MALTA
1890

IL HAJJA
TA
S. GIORĠ MARTRI
MICTUBA BIT-TALIAN MIS-SACERDOT
ELDRADU DE-FAZY
U MAKLUBA BIL MALTI
MINN
GIUSEPPE MUSCAT-AZZOPARDI
U UABA IMZEJNA BI TLIET ZIEDIET OHRA
U POESIA LIL SAN GIORĠ
... Tu confregati capita draconis...
Is-Sultan David, fil psalm 73.
It-tielet edizioni
MALTA
Scola Tipografica tad-Dar ta S. Giusepp, Hamrun
1907

IL HAJJA
TA
S. GIORĠ MARTRI
MICTUBA BIT-TALIAN MIS-SACERDOT
ELDRADU DE-FAZY
U MAKLUBA BIL MALTI
MINN
Giuseppe Muscat - Azzopardi
...Tu confregisti capita draconis...
Is-Sultan David, fil psalm 73.
Ir-rabgha edizioni
MALTA
Tipografia tad - Dar ta S. Giusepp, Hamrun
1940.

Il-Ħajja ta' San Ġorġ, frontispizju ta' tliet edizzjonijiet 1890, 1907, 1940

l-1885. Fiha l-awtur jistqarr: "Din is-sena li għaddiet jiena ma ngħoddx ħlief l-ewwel tliet xhur minnha, għax id-disa' xhur l-oħra għaddejthom f'qiegħ ta' sodda bejn il-ħajja u l-mewt, u issa fl-aħħar xahar għadni bdejt nitfarfar xi ftit." Muscat Azzopardi jattribwixxi l-fejqan tiegħu minn din il-marda lill-interċessjoni ta' San Ġorġ. Fl-1886 Muscat Azzopardi stampa poeżija bl-isem *Lil San Ġorġ: 14-4-1886.* Fi tmiemha huwa jżid din in-nota awtobijografika: "F'April tas-sena 1885 kont marid għall-mewt. Jumejn fuq il-festa ta' San Ġorġ, tawni l-għodda t'Alla, u ħames tobba mill-aħjar qalu li ma kellix insebbaħ. Dak il-lejl hewdint ħafna li qiegħed nitkellem ma' San Ġorġ, u mas-sebħ għaddejt f'qagħda għall-aħjar":

Meta kont f'dak il-hemm kollu
li qatt iżjed ma ninsieh;
maqtugħ qiesi, ruħi ħierġa
taħt il-qilla ta' l-uġiegħ
qatt ma bsart li f'dina l-art
nerġa' ntik tifħir u ġieħ.

Lilek tlabt tidħol għalija,
fi qdusitek ittamajt;
ma hewdintx meta deherli
li ma' ġenbi lilek rajt
minn qiegħ qalbi semmajt talbi
u l-fejqan int lili qlajt.

Il-poeta jistqarr li huwa kien jaf li n-nies dejjem irrikorriet lejn San Ġorġ fid-diffikultajiet li tkun tinsab fihom u li t-talb tagħha dejjem ġie mismugħ, iżda huwa qatt ma basar li kellu jgħaddi huwa stess mill-istess esperjenza:-

Għeġubijiet fil-ġrajja tiegħek
bil-mijiet hemm imsemmija,
wegħdiet kbar mid-dinja kollha
dejjem lilek ġew mogħtija:
imma bl-għaġeb għax nistgħaġeb
la jien rajtu magħmul fija.

Muscat Azzopardi jsemmi mbagħad diversi episodji fil-ħajja ta' San Ġorġ li jkomplu juru l-kobor tiegħu. Isemmi kif San Ġorġ kisser l-idoli foloz mingħajr ma messhom b'idejh. Isemmi kif San Ġorġ qered id-dragun, kif kellu jbati d-diversi martirji, li minnhom kollha ħareġ rebbieħ. Wara li ruħu ttajret lejn is-sema, San Ġorġ ġie mogħti minn Alla l-Imbierek bħala difensur u avukat ta' dawk kollha li jagħżlu li jirrikorru lejn dan il-Qaddis Kbir:

Meta mbagħad fuq ġwienaħ l-anġli
ruħek taret għas-smewwiet.
Kemm ried Alla jgħożżha tajjeb,
lilna wriet fil-bżonnijiet;
u għall-ħrara ta' l-insara
sa fil-gwerer tgħinhom ġiet.

Lilek raw nieżel minn sħaba
biex ilsien l-imbikkma tħoll;
qiegħed traddad l-irjieħ ħżiena
fuq Venezja rawk ukoll;
u mad-dnewwa ta' l-għedewwa
rawk teħodha bħala skoll.

Il-poeta jispiċċa b'nota personali. Min jaf kemm erwieħ qalgħu dak li xtaqu bl-interċessjoni ta' San Ġorġ. Il-poeta jgħodd ruħu bħala wieħed minnhom u għaldaqstant iħossu fid-dmir li jfaħħar lil San Ġorġ, magħżul minn Alla u mqiegħed fl-għoli minn fejn ma jista' jniżżlu ħadd. Fi kliem Muscat Azzopardi, min jittama f'San Ġorġ jista' jaċċerta ruħu li ser jaqla' mingħand Alla l-grazzja li jkun talab:

U min jaf kemm ħniniet oħra
qlajt mis-sema lill-bnedmin!
Kemm erwieħ warrabt mill-jasar
kemm farraġt qlub imnikktin!
Min jaf qatt kif lili rbatt,
kemm eluf hawn marbutin!

Ħalli, mela, nfaħħar ismek,
ħalli ngħid quddiem kulħadd
li min fik jittama sewwa
bla mismugħ ma jibqa' qatt:
lilek Alla fl-għoli talla'
li ma jniżżlek minnu ħadd!

Kitbiet oħra ta' Muscat Azzopardi dwar San Ġorġ

Din il-poeżija m'hijiex l-unika li Muscat Azzopardi kiteb dwar San Ġorġ. Kull sena fl-okkażjoni tal-festa ta' San Ġorġ, f'Ħal Qormi kien jikteb poeżija dwar San Ġorġ, x'aktarx bit-Taljan. Ġuże` Cassar Pullicino jsemmi li Muscat Azzopardi kiteb żgur żewġ poeżiji ddedikati lil San Ġorġ fl-1881, oħra fl-1882 u dik li semmejna fuq ta' l-1886.

L-ewwel ktieb li Muscat Azzopardi stampa bil-Malti fl-1874, meta kellu biss wieħed u għoxrin sena kien *Il-Ħajja ta' San Ġorġ.* Dan kien traduzzjoni tal-ktieb li Dun Eldradu De Fazy kiteb bit-Taljan, u li hu kien qaleb mill-Franċiż ta' Jean Darche. Dan il-ktieb kien ippubblikat tliet darbiet oħra. It-tieni edizzjoni ġiet ippubblikata fl-1890 minn Monsinjur Luigi Vella, direttur tad-*Devot ta' Marija.* Fit-tielet edizzjoni ta' l-1907, Muscat Azzopardi żied tliet żidiet oħra flimkien ma' poeżija: *Il-Qriema lill-Imqaddes Martri San Ġorġ,* li fiha jispjega kif San Ġorġ huwa kollox għall-Qormin, lejh jirrikorru fit-tbatijiet tagħhom, iżejnu isem uliedhom b'ismu, għalih jagħmlu kollox, u jittamaw li għad jiltaqgħu miegħu fis-Saltna tas-Smewwiet. Ir-raba' edizzjoni ta' dan il-ktieb ħarġet diversi snin wara mewtu, fl-1940.

F'din il-kitba rajna kif Ġuże` Muscat Azzopardi rabat ismu ma' San Ġorġ. Missier il-Letteratura Maltija wkoll ħass li b'kitbietu kellu jfaħħar il-Megalomartri San Ġorġ, l-istess kif għamlu bosta kittieba oħra tal-letteratura tagħna.■